

Edward Snowden

Dosar permanent

Traducere din limba engleză

DAN DRUMUR

RUXANDRA TOMA

MARIA ADAM

MIHAELA IONCELESCU

EDWARD SNOWDEN s-a născut în Elizabeth City, Carolina de Nord, și a crescut în Fort Meade, Maryland. Instruit ca inginer de sisteme, a fost ofițer în cadrul Agenției Centrale de Informații (CIA) și a lucrat pentru Agenția Națională de Securitate (NSA) din Statele Unite. A primit numeroase recompense pentru munca depusă în folosul public, printre care: Right Livelihood Award, German Whistleblower Prize, Ridenhour Prize for Truth-Telling și Medalia Carl von Ossietzky de la Liga Internațională pentru Drepturile Omului. În prezent este președintele comitetului director al Press Foundation.

NEMIRA

Cuprins

<i>Prefață</i>	7
1. Privind pe fereastră.....	23
2. Zidul invizibil.....	36
3. Băiat de centură.....	59
4. American online.....	68
5. Hacking.....	88
6. Incomplet.....	105
7. 11 Septembrie 2001.....	119
8. 12 septembrie 2001.....	133
9. Raze X.....	144
10. Reabilitat și îndrăgostit.....	163
11. Sistemul.....	183
12. Homo contractus.....	193
13. Îndoctrinarea.....	211
14. Conte Dealului.....	238
15. Geneva.....	260
16 Tokyo.....	283
17. Acasă, în Cloud.....	322
18. Pe canapea.....	347
19. Tunelul.....	363
20. Heartbeat.....	372
21. Whistleblower.....	385
22. A patra putere.....	408
23. Citește, Scrie, Execută.....	431
24. Cripțează.....	446
25. Băiatul.....	460
26. Hong Kong.....	479
27. Moscova.....	499
28. Din jurnalele lui Lindsay Mills.....	520
29. Iubire și exil.....	539

EDWARD SNOWDEN

s-a născut în Elizabeth City,
Carolina de Nord, și a crescut
în Fort Meade, Maryland.

Instruit ca inginer de sisteme,
a fost ofițer în cadrul

Agenției Centrale de Informații (CIA)
și a lucrat pentru Agenția Națională
de Securitate (NSA) din Statele Unite.

A primit numeroase recompense
pentru munca depusă în folosul
public, printre care:

Right Livelihood Award,
German Whistleblower Prize,
Ridenhour Prize for Truth-Telling
și Medalia Carl von Ossietzky
de la Liga Internațională
pentru Drepturile Omului.

În prezent este președintele
comitetului director
al Press Foundation.

Design de copertă - Rodrigo Corral
Fotografia de copertă © Platon

PRIVIND PE FEREASTRĂ

Primul meu hacking a fost legat de ora de culcare.

Mi se părea nedrept să fiu forțat de părinți să merg la culcare înainte ca ei să se culce, înainte ca sora mea să se culce, când nici măcar nu eram obosit. Prima nedreptate mărunță a vieții.

Multe dintre primele 2 000 de nopți ale vieții mele s-au încheiat prin nesupunere civilă: plângând, implorând, târguindu-mă, până când – în noaptea cu numărul 2 193, noaptea când am împlinit șase ani – am descoperit acțiunea directă. Autoritățile ignorau apelurile la reformă, dar nici eu nu mă născusem ieri.

Tocmai mă bucurasem de una dintre cele mai bune zile din viața mea fragedă, cu prieteni, un party, ba chiar și cadouri, și nu intenționeam să-i îngădui să se termine doar pentru că toți ceilalți trebuiau să plece acasă. Așa că, pe furiș, am dat înapoi cu câteva ore toate ceasurile din casă. La cuptorul cu microunde a fost mai ușor decât la ceasul plitei electrice, fie și numai pentru că era mai accesibil.

Dat fiind că autoritățile – în ignoranța lor nelimitată – nu și-au dat seama de hackingul meu, am fost copleșit de satisfacția puterii și am descris o sumedenie de ture în galop prin living. Eu, stăpânul timpului, n-aveam să mai fiu trimis niciodată la culcare. Eram liber! Așa am adormit pe podea, văzând în sfârșit apusul pe 21 iunie, solstițiul de vară, cea mai lungă zi a anului. Când m-am trezit, toate ceasurile din casă arătau din nou aceeași oră precum ceasul de la mâna tatei.

Dacă cineva s-ar sinchisi în prezent să potrivească un ceas, cum ar ști ora la care să-l pună? Dacă sunteți ca majoritatea oamenilor normali de azi, l-ați regla după ora de pe smartphone. Dar, dacă vă uitați la telefon, și vreau să spun că vă uitați într-adevăr atent, pătrunzând adânc în meniuri și setări, veți vedea într-un final că ora lui este „setată automat“. La

răstimpuri, telefonul nostru întreabă în tăcere – silențios – rețeaua furnizorului de servicii: „Hei, știi cât e ora?“ La rândul ei, rețeaua respectivă întreabă o rețea mai mare, care întreabă o rețea încă și mai mare etc., trecând printr-o succesiune de turnuri și de cabluri, până când întrebarea ajunge la unul dintre adevărații stăpâni ai timpului, un Network Time Server, condus, sau verificat, de ceasurile atomice păstrate în locuri ca Institutul Național de Standarde și Tehnologie din Statele Unite, Institutul Federal de Meteorologie din Elveția și Institutul Național de Informații și Tehnologia Comunicațiilor din Japonia. Această lungă călătorie invizibilă, realizată într-o fracțiune de secundă, este motivul pentru care nu vedeți clipind 12:00 pe ecranul telefonului, de fiecare dată când îl reporniți după ce s-a descărcat bateria.

M-am născut în 1983, la sfârșitul epocii în care oamenii își potriveau singuri ora exactă la ceasuri. În anul acela, Departamentul Apărării din SUA și-a împărțit în două sistemul intern de computere interconectate, creând o rețea care să fie utilizată de armată, numită MILNET, și o rețea pentru public, numită internet. Înainte de sfârșitul anului, reguli noi au definit limitele aceluia spațiu virtual, dând naștere la „Sistemul de nume de domeniu“ (DNS) pe care îl folosim și azi – toate domeniile .gov, .mil,

.edu și, desigur, .com – și codurile de țară atribuite restului lumii: .uk, .de, .fr, .cn, .ru etc. Țara mea (prin urmare, și eu) beneficia deja de un avantaj, de un atu. Și totuși aveau să treacă încă șase ani până la inventarea World Wide Web și încă vreo nouă ani înainte ca familia mea să aibă un computer cu modem care să se poată conecta la ea.

Desigur, internetul nu este o entitate unică, deși avem tendința să ne referim la el ca atare. Realitatea tehnică este că zilnic se nasc rețele noi pe grupul global de rețele de comunicații interconectate pe care le folosim noi... și aproximativ trei miliarde de persoane, cam 42% din populația lumii. Voi utiliza totuși termenul în sensul său cel mai vast, prin care înțeleg rețeaua universală de rețele ce conectează între ele majoritatea computerelor din lume prin intermediul unui set de protocoale partajate.

Poate că unii dintre voi își fac griji că nu știu care este diferența dintre „protocol” și „rotocol”, dar toți am folosit multe protocoale, permanent. Gândiți-vă la ele ca fiind limbaje pentru mașini, reguli comune pe care le urmează pentru a se înțelege între ele. Dacă aveți vârsta mea, este posibil să vă amintiți că trebuie să tastați „http” la începutul adresei unui site în bara de adrese a browserului. Literele acestea sunt prescurtarea de la Hypertext Transfer Protocol,

limbajul pe care-l utilizați pentru a accesa World Wide Web, colecția masivă de site-uri bazate majoritar pe text, dar și pe materiale audio și video, ca Google, YouTube și Facebook. De fiecare dată când vă verificați căsuța de e-mail, utilizați un limbaj ca IMAP (Internet Message Access Protocol), SMTP (Simple Mail Transfer Protocol) sau POP3 (Post Office Protocol). Transferurile de fișiere trec prin internet utilizând FTP (File Transfer Protocol), iar în privința procedurii de setare a timpului pe telefon pe care am menționat-o, actualizările respective sunt preluate prin NTP (Network Time Protocol).

Toate acestea sunt cunoscute ca protocoale de aplicații și reprezintă o singură familie de protocoale dintre nenumăratele existente online. De exemplu, pentru ca datele din oricare protocol de aplicații să poată traversa internetul și să vă fie livrate pe desktop, pe laptop sau pe telefon, trebuie mai întâi să fie împachetate într-un protocol de transport dedicat; gândiți-vă la serviciul poștal obișnuit, lent ca melcul, care preferă să vă trimită scrisorile și coletele în plicuri și în cutii de dimensiuni standard. TCP (Transmission Control Protocol) este utilizat pentru a direcționa, printre alte aplicații, pagini web și mesaje e-mail. UDP (User Datagram Protocol) este utilizat pentru a

directiona aplicații în timp real pentru care timpul este factorul determinant, ca telefonía prin internet și transmisiile live.

Orice reamintire a funcționării multistratificate a ceea ce în copilăria mea se numea cyberspace, Net, Infobahn și Autostrada Informațională este inevitabil incompletă, dar principalul este următorul lucru: protocoalele acestea ne-au oferit mijloacele pentru a digitaliza și a aduce online aproape tot ceea ce nu mâncăm, nu bem, nu îmbrăcăm sau în care nu locuim în lumea asta. Internetul a devenit pentru viața noastră aproape la fel de necesar ca și aerul prin care circulă atâtea dintre comunicațiile sale. Și, așa cum ni se reamintește de fiecare dată când fluxurile social-media ne avertizează asupra unei postări ce ne pune într-o lumină compromițătoare, a digitaliza ceva înseamnă a-l înregistra într-un format ce va dăinui veșnic.

Când mă gândesc la copilărie, și în special la primii nouă ani fără internet, mă izbește în primul rând un lucru: nu-mi pot aminti tot ce s-a întâmplat atunci, pentru că nu mă pot baza decât pe propria memorie. Datele pur și simplu nu există. Când eram copil, „experiența de neuitat” încă nu devenise o descriere tehnologică literal amenințătoare, ci era o rețetă, pasional-metaforică, a importanței: primele

mele cuvinte, primii pași, primul dinte scos, prima călătorie cu bicicleta.

Generația mea a fost ultima din istoria americană, și poate chiar din istoria mondială, pentru care este valabil acest adevăr – ultima generație nedigitalizată, a cărei copilărie nu este în *cloud*, ci prinsă mai ales în formate analoge, ca jurnale scrise de mână, fotografii polaroid și casete VHS, artefacte tangibile și imperfecte care se degradează odată cu anii și pot fi iremediabil pierdute. Temele pentru școală se scriau pe hârtie, utilizând creioane și radiere, nu pe tablete conectate în rețea care îmi înregistrează fiecare apăsare. Salturile mele de creștere n-au fost urmărite de tehnologiile *smart-home*, ci crestăte cu un cuțit pe tocul ușii casei în care locuiam.

Noi locuiam într-o casă veche și frumoasă din cărămidă roșie, cu un petic de peluză umbrat de corni și presărat vara cu flori albe de magnolii, ce serveau ca adăposturi pentru soldățeii din plastic cu care obișnuiam să mă târăsc de colo până colo. Casa avea o structură atipică: intrarea principală era la etaj, unde ajungeai suind o scară masivă din cărămidă. Etajul acela era spațiul principal de locuit, cu bucătăria, sufrageria și dormitoarele.

Deasupra nivelului principal se afla o mansardă prăfuită, plină cu pânze de păianjen și cu aspect amenințător, utilizată pentru depozitare, bântuită de ceea ce mama îmi jurase că erau veverițe, dar despre care tata insista că erau vârcolaci care vor înghiți orice copil suficient de nesăbuit pentru a se aventura acolo. Casa era prevăzută și cu un subsol mai mult sau mai puțin finisat, o raritate în Carolina de Nord, mai ales atât de aproape de coastă. Subsolurile tind să se inunde și, cu siguranță, al nostru era veșnic umed, în ciuda funcționării constante a dezumidicatorului și a pompei.

După ce ai mei s-au mutat acolo, au extins partea din spate a etajului, pe care au împărțit-o într-o spălătorie, o baie, dormitorul meu și o cămăruță în care să te refugiezi, dotată cu televizor și cu canapea. Din dormitorul meu vedeam în cămăruță prin fereastra din peretele care inițial fusese exterior. Fereastra aceea, care cândva dădea afară, acum dădea spre interior.

Aproape în toți anii pe care i-am petrecut în casa din Elizabeth City, dormitorul acela a fost al meu, ca și fereastra lui. Deși fereastra avea perdea, nu oferea multă intimitate, ba chiar deloc. Din câte îmi amintesc, activitatea mea preferată era să îndepărtez puțin perdeaua și să trag cu ochiul în cămăruță.

Se poate spune că, de când mă știu, activitatea mea preferată a fost spionarea.

Am spionat-o pe Jessica, sora mea mai mare, căreia i se permitea să se culce mai târziu decât mine și să vizioneze desenele animate pentru care eram încă prea micuț. Am spionat-o pe mama, Wendy, care stătea pe canapea și împăturea rufele în timp ce urmărea știrile serii. Însă cel pe care l-am spionat cel mai mult a fost tata, Lon – sau, cum i se spunea în stilul sudic, Lonnie –, care stăpâna cămăruța în orele nopții.

Tata lucra în Paza de Coastă, deși pe atunci habar n-aveam ce însemna asta. Știam că uneori purta o uniformă, dar alteori, nu. Pleca devreme de acasă și se întorcea târziu, adesea cu gadgeturi noi – un calculator științific Texas Instruments TI-30, un cronometru Casio pe șnur de purtat la gât, un difuzor dintr-un sistem stereo – dintre care pe unele mi le arăta, iar pe altele le ascundea. Vă puteți imagina care mă interesau mai mult.

Gadgetul care m-a interesat cel mai mult a sosit într-o noapte, imediat după ora de culcare. Eram pe punctul să ațipesc, când am auzit pașii tatei care se apropiau pe hol. M-am ridicat în capul oaselor în pat, am tras un colț al perdelei și am privit. Tata avea o cutie misterioasă, cam cât una pentru

pantofi, din care a scos un obiect bej ce semăna cu un bolțar, din care șerpuiau cabluri lungi și negre ca tentaculele unor monștri ai adâncurilor dintr-un coșmar de-al meu.

Lucrând încet și metodic – pe de o parte, fiindcă acela era modul lui disciplinat, ingineresc, în care făcea totul, și pe de altă parte fiindcă încerca să nu producă zgomot –, tata a descălcit cablurile și a întins unul peste carpeta lăptoasă, din cutie până la televizor. Apoi a conectat celălalt cablu la o priză din spatele canapelei.

Ecranul televizorului s-a luminat brusc și, odată cu el, s-a luminat și fața tatei. În mod obișnuit, tata își petrecea serile pe canapea, bând cutii de Sun Drop și privind la televizor bărbați ce alergau în jurul unui teren, dar acum era altceva. Nu mi-a trebuit decât o clipă ca să ajung la cea mai uimitoare înțelegere din toată viața mea de până atunci, e adevărat, scurtă: *Tata controla ceea ce se vedea la televizor.*

Vedeam un Commodore 64, unul dintre primele computere personale de pe piață.

Desigur, habar n-aveam ce era un computer, ca să nu mai spun că nu știam dacă tata lucra cu el sau se juca. Deși zâmbea și părea să se distreze, el se concentra la ceea ce se derula pe ecran cu aceeași intensitate cu care se concentra asupra oricărei

probleme mecanice din casă. Am știut un singur lucru: indiferent ce făcea el acolo, voiam să fac și eu.

După aceea, de câte ori tata intra în cămăruță pentru a deschide cărămida bej, mă ridicam în pat, trăgeam perdeaua și-i spionam aventurile. Într-o noapte, ecranul a arătat o bilă care cădea și o bară în partea de jos a ecranului; tata trebuia să deplaseze bara pe orizontală ca să lovească bila, s-o facă să ricoșeze în sus și să spargă un perete din cărămizi multicolore (*Arkanoid*). În altă noapte, a stat în fața unui ecran din cărămizi multicolore de forme diferite; cărămizile cădeau întruna și, în timp ce cădeau, el le mișca și le rotea pentru a forma rânduri perfecte, care dispăreau imediat după aceea (*Tetris*). Am fost însă cu adevărat derutat de acțiunile tatei – dacă se recrea sau erau parte din jobul lui –, în seara când, trăgând cu ochiul pe fereastră, l-am văzut zburând.

Tata – care mă încântase întotdeauna, arătându-mi elicopterele reale de la baza aeriană a Pazei de Coastă când zburau pe lângă casă – își pilota propriul elicopter chiar aici, chiar în fața mea, în cămăruța noastră. El a decolat de pe o bază mică, ce avea până și un steag american micuț, fluturând pe cerul negru al nopții, plin de stele strălucitoare, dar s-a prăbușit imediat pe sol. A scos un strigăt slab, care l-a acoperit pe al meu, însă tocmai când